

POSITION PAPER – GENERATIEVE KUNSTMATIGE INTELLIGENTIE (AI)

[...] we are currently experiencing **the greatest theft** in human history. The richest companies in the world, such as Microsoft, Apple, Google, Meta or Amazon, are seizing the sum total of human knowledge. That is, all texts, artworks, photographs etc. that exist in digitally exploitable form, in order to then wall off this world knowledge in proprietary products. There is no clear disclosure of what learning data they are using to train the AI in the process. [...] Copyright is being ignored – deliberately. Meanwhile, plagiarized products can be produced en masse via AI, with entire professions facing their existential end.”

Ranga Yogeshwar, Augsburgener Allgemeine, 17 mei 2023

Als vakbond van de creatieve en culturele sector houdt de Kunstenbond zich actief bezig met de ontwikkelingen van generatieve AI en de impact en consequenties de impact en consequenties hiervan op het creatieve werkveld. Wij zetten ons in voor eerlijke en menswaardige wet- en regelgeving voor de ontwikkeling van generatieve AI, zodat dit niet ten koste gaat van de mensen die het werk hebben gemaakt waarmee AI getraind wordt. Daarnaast voeren we campagne om de bewustwording te vergroten van de impact van generatieve AI op de kunstsector en delen we tips hoe kunstenaars hun werk kunnen beschermen. Tot slot hebben we ook oog voor de mogelijkheden en kansen die AI de sector te bieden heeft en wat ervoor nodig is om zoveel mogelijk mensen hiervan te laten profiteren, Denk hierbij aan kennisdeling of bijscholing.

96%

Uit recent onderzoek onder onze leden bleek dat 96% van **de (stem)acteurs** vreest voor verlies aan werkgelegenheid door AI.

75%

Hetzelfde geldt voor 75% van **audio- visuele makers** en 75% van **de componisten**.

94%

Tot slot wil 94% van **de respondenten** dat wij als vakbond ons inzetten om te voorkomen dat AI zonder toestemming of vergoeding gebruikt maakt van bestaand creatief werk of opnamen van stem en/of lichaam.

75%

En 75% wil dat wij **actie ondernemen** om te voorkomen dat werkgelegenheid onder druk komt te staan door AI.

De razendsnelle ontwikkelingen van generatieve AI en de impact daarvan op de werkgelegenheid was een van de belangrijke onderwerpen bij de acteurs- en schrijversstakingen in de VS. Wereldwijd maken mensen in de culturele en creatieve sector zich hierover enorme zorgen. Terecht, als je kijkt naar uitspraken van experts die het kunnen weten. Zoals Stewart Russell, Britse hoogleraar AI, [in NRC Handelsblad van 6 november 2023 stelt](#): “als we AI inzetten om werk te doen dat nu door mensen wordt gedaan, zal de opkomst van AI leiden tot enorme werkloosheid”.

De generatieve AI-systemen die Big Techbedrijven ontwikkelen functioneren nu zo goed omdat ze getraind zijn met het werk van de makers en (uitvoerend) kunstenaars die vervolgens door diezelfde AI uit de markt gedrukt worden. En dat zonder toestemming van deze makers en (uitvoerend) kunstenaars, laat staan dat zij daar enige vergoeding voor ontvangen.

De Kunstenbond staat voor een generatieve AI die rechtmatig getraind is (#1), die niet ten koste gaat van menselijke makers en (uitvoerend) kunstenaars, maar ten dienste van hen staat (#2).

Generatieve AI is onrechtmatig getraind

Het trainen van AI door het grootschalig van het internet *scrapen* van auteursrechtelijk beschermd werk gebeurt in Europa op basis van een uitzondering op het auteursrecht: de TDM-uitzondering (text and datamining) zoals beschreven in de Europese [DSM Richtlijn](#). Deze uitzondering is hiervoor nooit bedoeld: (1) de uitzondering stemt niet overeen met de doelen die de richtlijn nastreeft¹ en (2) de huidige effecten van de uitzondering zijn vooraf nooit voorzien.²

Op grond van de toepasselijke [Berner Conventie](#) kan een wettelijke uitzondering op het auteursrecht alleen worden ingevoerd: (1) mits de beperking niet te breed is (“in bepaalde gevallen”), (2) mits er geen afbreuk wordt gedaan aan de normale exploitatie van het werk en (3) mits de wettige belangen van de auteur niet op ongerechtvaardigde wijze worden geschaad. Dit is de zogeheten driestappentoets. Het gebruik dat nu door generatieve AI van auteursrechtelijk beschermde werken wordt gemaakt via de TDM-uitzondering³, is in strijd met deze driestappentoets omdat de beschikbaarheid van (bijna) gratis generatieve AI content evident afbreuk doet aan de normale (betaalde) exploitatie van werken en de wettige belangen van rechthebbenden. Makers en (uitvoerend) kunstenaars moeten als professionals immers betaald worden voor het werk dat zij leveren. En in plaats daarvan worden zij nu uit de markt gedrukt door AI-tools die (bijna) gratis werken maken, nasynchroniseren met synthetische stemmen en muziek produceren etc.⁴

Het trainen van AI op basis van de TDM-uitzondering is daarom onrechtmatig, of in elk geval zo controversieel en zo omstrede, dat dit zo snel mogelijk moet leiden tot de snelle en forse regulering van AI-bedrijven.

De Kunstenbond onderzoekt de mogelijkheden voor een rechtszaak tegen onrechtmatige training van AI.

Mensgerichte generatieve AI

Er zijn snelle aanpassingen in het (wettelijk) systeem noodzakelijk. Dit om de gerechtvaardigde positie van de professionals in de culturele en creatieve sector in Nederland en Europa te beschermen. Er moet een eerlijke en rechtvaardige implementatie van de Europese AI Act in Europa en in Nederland komen waarbij de werkgelegenheidseffecten serieus worden genomen en ondervangen. Dat Nederland zich nationaal en internationaal moet inspannen tot het behoud van werkgelegenheid vloeit voort uit the [Bletchley Declaration](#) die Nederland heeft ondertekend. Deze verklaring staat voor *human centric* AI en de bescherming van universele rechten van de mens. Het recht op arbeid is een van die mensenrechten: en dit houdt nadrukkelijk ook de bescherming tegen werkloosheid in (art. 23).^{5, 6}

Punsgewijs betekent dit:

Voorkomen van verlies van werkgelegenheid

- a** Waar de inzet van AI leidt tot potentieel (fors) **verlies van werkgelegenheid**, moet dit een **bewuste keuze** van de betreffende sector zijn, en dus ook van (vertegenwoordigers van) de werkenden. Er moet regelgeving komen die het maken van een dergelijke keuze en instemming van vertegenwoordigers namens werkenden⁷ noodzakelijk maakt.⁸
- b** Een **transitievergoeding** voor de werkenden die hun werkgelegenheid zien verdwijnen, moet een voorwaarde zijn bij het verlenen van toestemming door vertegenwoordigers namens werkenden. Dit is in onze sector noodzakelijk omdat er veel zzp-ers zijn waar bijvoorbeeld de Wet melding collectief ontslag niet voor geldt.
- c** Een duurzame beschikbaarheid en toegankelijkheid van **opleidingsbudget** voor alle werkenden in de sector.

Training generatieve AI

- a **Training van generatieve AI** via auteursrechtelijk/naburrechtelijk beschermde werken behoort alleen plaats te kunnen vinden met **geïnformeerde toestemming** van de maker/(uitvoerend) kunstenaar en een **billijke vergoeding**.
- b Voor het **klonen, synthetiseren** en trainen van AI voor het genereren van de beeltenissen of stemmen van een acteur of personage, voor het openbaar maken hiervan in welke vorm ook en voor de verveelvoudiging of het beschikbaar stellen daarvan, is altijd de goed geïnformeerde **toestemming** nodig van de betreffende maker en (uitvoerend) kunstenaar en een **billijke vergoeding**.
- c Elke **contractuele bepaling** waarbij toestemming wordt gegeven zonder een uitdrukkelijk en goed geïnformeerde instemming en zonder een separaat genoemde billijke vergoeding moet verboden worden.
- d Binnen de huidige context (onrechtmatige AI) voldoet een individuele **opt out** niet, omdat dit geen invloed heeft op de zeer ingrijpende impact die generatieve AI door het grootschalig *scrapen* van het internet sowieso heeft op het businessmodel van makers en (uitvoerend) kunstenaars.
- e Er moet een **eenvoudige en centrale registratie komen voor individuele opt out** voor alle AI tools en voor alle werken van de maker/(uitvoerend) kunstenaar die van de opt out gebruik maakt.

Door AI gegenereerde werken

- a Er moet een **verbod** komen op het **nabootsen van stijlen** door generatieve AI.⁹
- b Bij elk(e) door AI gegenereerd werk/beeld/uitvoering moet worden weergegeven dat het 'volledig gegenereerd door AI' is of 'gemaakt met door AI gegenereerd werk'.
- c Wanneer het gaat over **deepfakes** en door AI gegenereerde werken dienen de persoonsgegevens (AVG) van mensen overeind te blijven. Daarnaast moet er gehandhaafd worden op misbruik en overtreding van de wet.
- d Er moet volledige **transparantie** komen over het **gebruik** van **beschermde werken/datasets** bij het trainen en genereren van nieuwe werken door AI (input), en door AI-gegenereerde werken (output) en de **inkomsten** die daarmee worden gegenereerd.¹⁰
- e Aan een door AI gegenereerd(e) werk/stem/beeld/uitvoering/persoon kan **geen auteursrechtelijke** bescherming toekomen.¹¹

Een AI-heffing is noodzakelijk

Er moet een AI-heffing komen die via de auteursrechtenorganisaties onder nog levende makers/(uitvoerend)kunstenaars verdeeld wordt, om veilig te stellen dat de culturele en creatieve sector haar toegevoegde waarde duurzaam op het gewenste niveau kan blijven leveren en makers en (uitvoerend) kunstenaars duurzaam kunnen blijven maken of zich kosteloos kunnen omscholen voor ander werk.^{12,13}

De Kunstenbond doet hiermee namens haar

70000 Leden

en namens iedereen die werkzaam is in **de culturele en creatieve sector**, een dringende oproep om de schade te beteugelen die generatieve AI de (werkgelegenheid in de) creatieve sector **in Nederland en in Europa** kan berokkenen. En om te komen tot effectieve AI-regulering gebaseerd op 'mensgerichte AI' en bovenstaande punten.

Bibliografie

- 1 https://www.internetconsultatie.nl/modernisering_eu_auteursrecht_dsm/document/2544 (pag. 1, Wat is het streefdoel)
- 2 [impact assessment](#): “In het geval van uitzonderingen vormen de voorkeursoplossingen die naar verwachting geen voelbare gevolgen zullen hebben voor de markt van de licentieverlening of de inkomsten van het mkb (= makers, rechthebbenden, CdK).”
- 3 de tijdelijke reproductie die nodig is voor de *machine learning* door AI, met als uiteindelijk gevolg dat via generatieve AI de werkgelegenheid in de creatieve sector nu al zwaar onder druk komt
- 4 Zie ook: Dirk Visser, Robotkunst en auteursrecht, NJB 17 feb 2023, afl. 7 (pag. 504)
- 5 In dit verband ook relevant: de in ontwikkeling zijnde EU Richtlijn [Corporate sustainability due diligence \(europa.eu\)](#), waarin ook de mensenrechten en de bescherming van arbeidsrechten voor burgers geregeld wordt.
- 6 Zie ook: Grondwet (art.19), ILO Conventie 122 (Employment Policy), art.1, ILO Conventie 168 (Employment Promotion and Protection against Unemployment), IVESCR art. en ESH (art.1)
- 7 Telkens in elk geval ook de Kunstenbond
- 8 Deze noodzaak wordt volledig onderschreven in paragraaf 60 t/m 62 (Digitale uitdagingen) en paragraaf 38 t/m 41 (Rol van de sociale partners en collectieve onderhandelingen) uit de Resolutie “[Aanbevelingen aan de Commissie inzake een EU-kader voor de sociale en professionele situatie van kunstenaars en werknemers in de culturele en creatieve sector](#)” zoals die op 21 november 2023 is aangenomen door het Europees Parlement.
- 9 https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4517702
- 10 https://fia-actors.com/media/news/news-detail/article/the-eu-ai-act-must-be-built-on-the-highest-transparency-standards/?no_cache=1&cHash=2973fc3c27bc0801c7579d5f63ca2d9e
- 11 <https://www.vwsadvocaten.nl/frans-wetsvoorstel-ter-regulering-ai-en-auteursrecht/>
- 12 Martin Sentleben, Generatieve AI – Is de tijd rijp voor een AI-heffing die inkomsten oplevert voor menselijke makers?, Auteursrecht 2023/3
- 13 <https://www.vwsadvocaten.nl/frans-wetsvoorstel-ter-regulering-ai-en-auteursrecht/>

